IO. CHRIST. STARK, M. D.

CONSILIAR. AULIC. SAXO-VINARIENS. PROF. PUBL. ORDIN. ETC.

COMMENTATIO MEDICO-CHIRURGICA

DE

CANCRO LABII INFERIORIS

OBSERVATIONIBUS ILLUSTRATO.

CUM TABULA AENEA.

IENAE

IN BIBLIOPOLIO GOEPFERDTIANA

CIƆIƆCCCXII.

Praefatio.

Dirissimis malis, quibus corpus humanum obnoxium est, sine dubio ille morbus, quem *cancrum* appellamus, adnumerandus est. Naturam ejus hucusque non satis cognovimus, in quo etiam causa quaerenda est, quare tot homines morbo isto e medio crudelissime tolluntur. Varia quidem et multa ad hunc morbum compescendum, a medicis et chirurgis, praecepta sunt, quae vero nonnisi raro exspectationi satisfecerunt. In cultro quidem nec minus in caustico, justo et maturo tempore adhibitis, interdum aegris paratur auxilium. Attamen vero plurimi sunt, qui, etiam his remediis destituti, morbo abripiuntur. Cuilibet igitur, omnes vires nervosque vt morbo isti atroci diminuendo et remediis etiam ancipitibus debellando intendat, curae cordique sit.

In hoc libello, pro muneris a Serenifsimis hujus litterarum vniverfitatis Nutritoribus mihi demandati opportunitate confcripto, *cancrum labii inferioris* tractandum mihi elegi. Inprimis vero, quid medico, quid chirurgo in malo contra remedia faepius laudata aliisque in morbis efficacia tam rebelli faciendum fit, exponere conatus fum. Itaque praecipue in indicationibus, vbi cultri vel cauftici fubfidio exftirpatio et curatio per remedia interna et externa fuscipienda eft, conftituendis operam navavi. Praeterea experientia edoctus attentionem medicorum et chirurgorum in arfenici vfum, prioribus quidem temporibus interne et externe adhibiti, recentioribus vero, faltim hoc in malo pro vfu interno non neglecti folum, fed a multis adeo repudiati, denuo dirigere ftudui. Expofitioni vero ipfi quasdam obfervationes, non plane, vt equidem puto, memoratu indignas inferui. Aequi atque hujus rei fatis compotes arbitri judicent, num ea, quae fpectavi, affecutus fim.

§. 1.

De notione cancri in genere, imprimis vero de notione cancri labii magna inter medicos et chirurgos discordia fuit. Plurimi pathologorum et chirurgorum magni nominis carcinoma labii nominant quodque vlcus labii diuturnum, pertinax et malignum, cujus cauſa ignota [1]). Has vero notas ad characterem cancri diſtinctiuum conſtituendum minime ſufficere, quisque facile intelliget. Vt in aliis locis ſic in labiis etiam inveniuntur vlcera, quae per longum temporis ſpatium, aut culpa chirurgi aut pertinacitate mali non ſanantur. Si igitur omnibus vlceribus, malum habitum externum prae ſe ferentibus, aut odorem foetidum ſpargentibus, aut pertinacitate medelae perſpicuis, nomen cancri tribueremus, notio nimis late pateret, neque cancer ab aliis morbis ei ſimilibus dignoſcendus eſſet. Neceſſum igitur eſt, vt etiam huic morbo, ad omnem ambiguitatem evitandam, fines fixos indicemus. Neminem artis peritorum fugit, cancrum praeſertim in glandulis aut partibus, glandulis ſtructura et natura ſimilibus, obvenire: vti in mammis, in teſticulis, in labiis etc. Mea igitur ſententia cancer in degeneratione et exulceratione partis glanduloſae conſiſtit.

Fuerunt quidem, qui ſententiam, cancrum ſolis in glandulis ſedem habere, eo refutare ſtuduerunt, vt contenderent, cancrum etiam in partibus non glanduloſis obſervari, quod accideret, quando cancer e verruca aut e puſtula originem trahit. Tum vero aut vlcus naturae cancroſae non eſt, quamvis malignum habitum prae ſe ferre poteſt, aut verruca ex glandula exulcerata ſuborta eſt.

---

[1]) Vid. Richteri *Anfangsgründe der Wundarzneykunſt*, Vol. II. p. 327.

§. 2.

Itaque mihi verosimile est, nonnisi in glandulis talem degenerationem obvenire posse, qualem in cancro invenimus. Sine dubio energia glandularum vitali mutata et diminuta, succus glandularis operatione organico-chemica sensim alteratur illamque naturam teterrimam foetoremque lentius aut citius adsumit. Ceterum cancer pro diversitate glandulae adfectae semper diverse se ostendet. Cancer glandularum secernentium v. c. mammarum inter omnes malignissimus, ideoque, cultro excepto, nullo alio remedio hucusque medicabilis. Cancer e glandulis lymphaticis natus, vti glandularum in labiis profundius sitarum, non tam malignus quam cancer mammae, ideoque facilius sanationem admittit, attamen vero malignior est cancro e glandulis subcutaneis suborto, qui etiam potissimum sanatur, cum ex eo vlcera nonnisi superficialia nascuntur.

§. 3.

Morbus vero iste glandulosus hac ratione decurrere solet: Glandula adfecta primum indurata minorem aut majorem tumorem praebet, quem scirrhum vocamus. Forma tumoris externa in asperitudinem angulosam mutata, colore livido exorto, dolore pruriginoso, punctorio, ardente obveniente, cancer occultus dicitur. Denique exulceratione orta, sanie effluente foetorem specificum expandente, labiis vlceris inversis carcinoma nuncupatur. Hae mutationes aut cito aut lentius sequuntur.

§. 4.

Multi naturam viri cancrosi via chemica investigare et eruere, saepius singulari consideratione inducti, studuerunt, sed id, quod ex illis experimentis non raro perversis prodiit, rem fere semper diversam monstravit, quo factum est, vt nonnulli saniem cancrosam acidam vt le Febure[1]) alii alcalinam, alii gase hepatico impragnaetam vti Crawford[2]) invenerint, quod tum ex diversa constitutione tum ex diversa functione et natura glandularum adfectarum explicari potest.

---

[1]) Vid. *Sammlungen auserlesener Abhandl. f. prakt. Aerzte.* B. II. St. 4. p. 170.

[2]) Vid. ibid. B. XV. p. 344.

§. 5.

Num ichor e carcinomate effluens contagione transplantari possit, hucusque non satis liquet. Medici quidem et chirurgi fere omnes ichori vim, humores inficiendi eundemque morbum in corporibus sanis producendi tribuerunt. Experimenta vero ALIBERTI cum sanie cancrosa instituta, qui non canibus solum, sed etiam sibi ipsi et discipulis pluribus ichorem insevit cancrosum deterrimum, opinioni de contagione contradicere videntur, etsi non satis, vt mihi videtur, rem probant[1]). Nam contagia non omnia, vulneri facto immissa, corpus sanum inficiunt, vti experimenta, a DESGENETTE, in se ipso cum contagio pestilenti instituta sine subsequente infectione demonstrant. Deinde contagia majorem minoremve opportunitatem corporis, in quod agunt, requirunt, si infectio procedere debet. Denique constat, ichorem per vasa absorbentia in carcinomate resorptum et ad glandulas vicinas translatum, glandulas eodem contagio infici, quo carcinoma primarium adfectum erat[2]). Nam carcinomate, cultro ablato, crebrius glandulae vicinae intumescunt, indurantur, rumpuntur et in vlcus carcinomatosum transmutantur, vtpote quod glandulae axillares, in quibus non raro, carcinomate mammae ablato, morbus recrudescit, nec minus glandulae sublinguales et submaxillares post carcinoma labii exscissum cancro affectae luculenter probant. Contagio igitur partis per alteram haudquaquam negari potest. Num vero contagio cancrosa individui per alterum fiat, dijudicare non audeo.

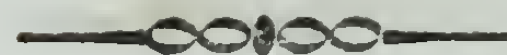
§. 6.

Labia oris prae ceteris multis gaudent glandulis, ideoque ad generandum cancrum tam prona sunt. Cancer vero multo frequentior in labio inferiori

[1]) Ichorem insitum in illis experimentis dolor punctorius, pustula rubra cum levi partis tumore in loco, vbi insitio facta erat, sequuta est; inflammatio pustulae in suppurationem transiit, quam crusta tenuis sequuta est. Omnia haec phaenomena triduo elapso, evanuerunt.

[2]) Si quis forte dubitet, ichorem cancrosum a vasis absorbentibus suscipi, adeat SOEMMERINGII librum *de morbis vasorum absorbentium*. Trajecti ad M. 1795. p. 107. qui vasa absorbentia ichore tenui ex atro livescenti turgida, varices fere mentientia, in pluribus partibus cancro adfectis vidit.

obſervatur, quam in ſuperiori. Si vero augeſcit, ab inferiori ad labium ſuperius interdum ſerpit. Ceterum cancer labii diverſae formae et indolis ſe exſerit:

1) Sub forma nodi majoris minorisue ſcirrhi dicti, parti labii rubrae inhaerentis, cujus ſuperficies aut plana, aut anguloſa, aut disrupta eſt, vti in verrucis, quarum naturam tumor cancroſus interdum mentitur. Initio haud inducit dolorem aliamve moleſtiam, quare fit, vt auxilium ab aegro non quaeratur, qui vero poſtea aut pruritus aut lancinationis fugacis ſenſu admonetur, quid malum ſignificet. Denique color tumoris nativus in coeruleum, lividum mutatur, interdum vaſa vicina intumeſcunt varicoſa.

2) Ocyus aut ſerius nodus exulceratur, quod cutis excoriatione, effluxu ichoris acris, vrentis, foetidi indicatur; exulceratione orta interdum tumor augeſcit ad magnitudinem nucis juglandis, imo pomi. Ulceris exorti baſis dura, ſcirrhoſa, ejusque labia tumida, reverſa, retorrida, interdum quaſi exeſa; dolor immanis, vrens, pungens, rodens, color cineritius, caeruleus, lividus. Vlcus latius ſerpens vaſa nervosque deſtruit, indeque haemorrhagiae profuſae et dolor intolerabilis.

3) Sub forma *fungi*. In margine labii ſurgit nodus duriuſculus, diuturno aut brevi clauſus, tandem ruptus, e cujus ſuperficie excreſcentiae naturae fungoſae inſurgunt, quae ſatis cito increſcunt et extenduntur, e quibus ſanies ſanguinolenta, acris et foetida exſudat. Cujus naturae fungus mihi obvenit, qui totum labium inferius ab angulo dextro ad angulum oris ſiniſtrum infeſtaverat et ad arcum labii ſe incurvaverat, vti depictum conſpicis in tabula adjecta fig. I. de quo infra fuſius et vberius tractabitur.

4) Sub forma *vlceris excedentis*. Plerumque haec carcinomatis ſpecies e nodulo in ſuperficie labii ſito exoritur, quo disrupto vlcus ſuperficiale formatur, quod brevi tempore ambitum in majorem auctum totum labium inquinat, et ſibi relictum ad genas ipſas extenditur. Plerumque quidem originem e parte labii rubra ducit, mox vero ſerpit ad ſuperficiem labii exteriorem. Margines vlceris ſunt durae et inverſae, fundus ſordidus, ichor cadaveroſi foetoris vrens, effuſus ſenſum doloris vrentis et lancinantis proferens.

§. 7.

Varia *momenta cauſalia* ad generationem cancri conferre poſſunt:

I. *Praediſponentia* ſ. *interna*, e quibus haec adducimus:

1) Cancer potiſſimum invadit *aetatem* provectiorem. Morbum ipſum in maribus annos quadraginta vſque ad ſexaginta natis ſaepiſſime obſervavimus, rarius in tricenariis aut ſeptuagenariis.

2) Cancer labii multo frequentius in maribus obvius, ſicut cancer mammae tantum feminis peculiaris eſt. Inter quadraginta duos labii cancros diverſae formae nullus mihi obvenit in feminis; alia quidem vlcera, non vero cancroſa, in labiis feminarum obſervavi. Contra e triginta quinque cancris, quos in mammis tractavi, vnum modo carcinoma in mamma maris et quidem olim judaei, tunc in chriſtianos recepti, obſervare et exſtirpare mihi contigit.

3) Morbi, in ſyſtemate ſecernenti reſidentes, vt ſcrophulae, lues venerea, arthritis, herpes etc. non raro diſpoſitionem ad generationem cancri relinquunt.

4) Pathemata animi deprimentia vti moeror, triſtitia, aegritudo etc. quae detrimentis aliis exceptis potiſſimum vires ſyſtematis lymphatici debilitant, ſtagnationem humorum et obſtructionem producunt, ideoque ad hunc morbum maximopere corpus pronum reddunt[1]

II. *Occaſionalia* ſ. *externa*, quibus imprimis adnumerandae ſunt variae injuriae allatae v. c. contuſiones, quibus ſingula labii loca, praecipue glandulae

---

[1]) Exemplum effectus pathematum animi triſte ante oculos verſatur. Vir quidam quinquagenarius, temperamento inde ab omni aetate melancholico et conſtitutione atrabiliaria praeditus, ſenſu doloris vrentis et prurientis in tota facie praeſertim in labiis et naribus cauſa diſtincta non obvia comprehenſus et admodum cruciatus eſt, cogitans, labia cancro affectum iri. Mirum profecto, perpetua animi agitatione nodulum pruriginoſum in labio inferiori nactus, tantum in metum carcinomatis dejectus fuit, vt ad omnes meas exhortationes ſurdus et melancholia completa correptus glandis ictu cerebrum perculſerit.

premuntur et energia vitali destituuntur, quo fit, vt humores aut stagnent et glandulae in tumorem intumescant, aut discrasia illorum suborta exulceratio subsequatur, sensimque vlcus formetur. Labium imprimis inferius, cum libere promineat, laesionibus externis subjectum est v. c. pressioni a fistula tabacina ortae [1] et aliis. Viro saepius arthritide vexato carcinoma labii satis ingens, a ramulo arboris recellenti subortum, resecavi.

Vt vero plurimi morbi concursu momentorum praedisponentium et occasionalium nascuntur, sic etiam hoc fit in cancro generando. Injuriae externe allatae eo facilius in partibus glandulosis cancrum producunt, quo magis homines jam praedispositi sunt. Quandoque vero causae occasionales, quandoque causae praedisponentes, plus ad progignendum morbum conferunt. Itaque cancer mox vt malum topicum, mox vt malum vlterius in corpore propagatum considerandum erit. His rite perpensis, assertum A LEURS [2] pronuntiatum, cancrum nunquam a degeneratione partium solidarum topica derivandum, sed solummodo depravationi partium fluidarum attribuendum esse, facile dijudicandum erit, cum theoriae et experientiae repugnet. Ex eadem ratione ad sententiam, ex isto asserto A LEURS [3] derivatam, cancrum neque medicaminibus neque exstirpatione vnquam sanatum fuisse, cui nuper HIMLY [4] assentiri videtur, minime accedere possum. Experientia crebro repetita docet, cancrum in singulis casibus malum omnino locale esse, in quibus ab exstirpatione auxilium tutum sperari potest. Praeter ista exempla, in decursu hujus libelli de cancro labii sanato adducta, etiam, si hic locus esset, de cancro mammae ope cultri feliciter exstirpato plura adjungere possem. In quo etiam alii chirurgi mecum consentiunt. Instar omnium HILL [5] nominare sat est.

---

1) SOEMMERINGIUS arbitratur carcinoma ibi frequentissimum, vbi homines fistulis tabacinis indulgent, quoniam labium inferius inter fistulam tabacinam et dentes comprimitur. vid. libr. citat. p. 109.

2) Vid. *Sammlungen auserlesener Abhandlungen f. pr. Ärzte* B. XVIII. p. 319.

3) Vid. ibid. p. 404. 405.

4) *Hufelands Journal der practischen Heilkunde.* 1809. 12 *St.* p. 118.

5) vid. ej. *chirurgische Beobachtungen, welche hauptsächlich den Krebs und die Kopfwunden betreffen a. d. Engl. Leipzig* 1777.

§. 8.

Plures pathologi et chirurgi a caufis variis, faepe fingularibus, originem cancri derivarunt: JUSTAMOND [1] ab infectis vel germinibus infectorum per vafa abforbentia ex aere arreptis, ADAMS [2] ab hydatibus, LEURS [3] a fucco generationi in vtroque fexu infervienti corrupto per nervos ad glandulam adfectam translato. Fertilitatem in fexu fequiori ceffantem et vim generandi in fexu potiori decrefcentem in progignendo cancro multum conferre, negari nequit; res potius eo apparet, vt cancer ea aetate potiffimum obveniat, in qua illae mutationes functionis fexualis fubfequuntur. Rationi vero, rem demonftrandi, a LEURS prolatae minime affentiri poffumus.

§. 9.

Morbi, fcirrho et cancro labii fimiles dignofcendi, funt fequentes:

1) *fcrophulae* in fyftemate lymphatico aeque obviae ac cancer, in tumorem glandulofum atque in vlcus tranfeuntes a cancro his notis diftinguuntur:

a) Cancer vnam folummodo glandulam infeftat, et, fi poftea plures glandulae adfectae confpiciuntur, hae ichore reforpto demum afflictae funt. In fcorphulis totum fyftema lymphaticum infeftatum apparet, ideoque glandulae tumidae pluribus in locis confpicuae funt.

b) Cancer, vti jam fupra memoratum eft, aetatem provectiorem, fcrophulae vero plerumque aetatem infantilem et juvenilem invadunt.

c) Cancer occultus et apertus dolore infigni, pungente, vrente innotefcit, in fcrophulis plerumque dolores abfunt.

d) Cancer apertus, notis peculiaribus, ichore foetido acri vrente, labiis

---

1) JUSTAMONDS Treatment of Cancerous and fcirrhous disorders. London 1780.

2) ADAMS ou cancerous breafts.

3) *Sammlungen auserlefener Abhandlungen* B. XVIII. p. 357.

inverſis, calloſis etc. ſe manifeſtat, vlcera autem ſcrophuloſa effundunt pus tenue caſeoſum, neque vero acre nec odore foetido inſigne.

2) *Vlcus venereum*, quod non raro alterutrum oris angulum quandoque labium ſuperius occupat. In femina quadam labium ſuperius vlceri ſyphilitico abhorrendo ita inquinatum erat, vt totum fere labium exeſum et medio in labio hiatus ſatis amplus ſubortus eſſet. Hiſtoria morbi ſolertiſſimo examine indagata, nec minus indoles vlceris, pure ichoroſo, fundo impuro lardaceo, margine inaequali et quaſi dentata manifeſti, rem extra dubitationem poſuerunt. Vlcus vſu mercurii ſublimati ſine deformitate ſanatum eſt.

3) *Excoriatio* labiorum cum ſecretione materiei puriformis, ſenſim in cruſtam ſpiſſatae poſt aliquot dies delapſae mox vero regeneratae, aucta plerumque metaſtatice orta. Malum diuturnum eſt et pertinax. Duo hujus mali caſus mihi obvenerunt. Alter in juvene ab arthritide ortus per annum et quod excurrit juvenem vexavit, alter in femina juvenili ab herpete profectus poſt aliquot hebdomades, medicaminibus genio morbi adaptatis inprimis vero vlceribus artificialibus in brachio excitatis ceſſit. Si rem accuratius inquiramus, natura mali potiſſimum abſentia ſignorum in carcinomate obviorum facile cognoſcitur.

4) *Ulcus* quoddam in variis faciei locis, in alis narium, in labio ſuperiori, in genis, in temporibus ſine cauſa nota obvium, a multis ob mali pertinacitatem et diuturnitatem pro cancro habetur, quod vero ab eo multum abludit, cum omnia ſigna cancri pathognomica abſunt. Fundus hujus vlceris purus, rubicundus, margines aequales et planae ſunt. Ulcus quidem ichorem tenuem, albicantem, minime foetidum effundens, ſenſim ſenſimque auctum per multos annos perſtat neque vnquam ſanatur ſed potius vlterius ſerpit. Cutis et tela celluloſa ſolae adfectae videntur.

5) Interdum in labio inferiori aut ſuperiori *fiſſura* ſuboritur, quae praeter ſenſationem tenſionis nulla alia incommoda adfert, vnguento emollienti plerumque ſanabilis. Qua vero neglecta vlcus doloroſum cum intumeſcentia et habitu decolori naſcitur. Quo in ſtatu ſaepius cum cancro confuſum eſt. Signa vero cancri pathognomica, orae inverſae, ichor foetidus, dolor vrens et pungens deſunt.

Progno-

§. 10.

Prognosis cancri labii praecipue eo redit:

I. vt solertissimo inquiramus examine, num malum adhuc locale sit i. e. solo in labio, in quo incepit, resideat, aut an indicia jam adsint, virus cancrosum vlterius propagatum, fortasse per totum corpus dissipatum esse. In illo casu eventum omnino faustum ab exstirpatione cancri expectare poteris, in hoc vero nullo modo. Cancrum vero non amplius morbum esse localem, ex sequentibus phaenomenis concludere licet:

1) Ex intumescentia et induratione glandularum vicinarum v. c. sublingualium aut submaxillarium.

2) Quoties aliae glandulae e. gr. in buccis sitae, intumidae aut durae inveniuntur.

3) Quando ipsae glandulae subcutaneae in superficie labii ceteroquin incolumis interiori ceu noduli duri largiter disseminatae apparent [1].

4) Quando superficies labii interna multis vasis varicosis obsessa indeque livida est.

5) Quoties gingiva eandem induerit indolem et labio jam destructo ab vlcere adgressa aut maxilla ipsa a cancro infecta sit.

6) Ex meibomiarum glandularum suppuratione per longum temporis spatium jam continuata, ex rubore oculorum livido, ex colore faciei maculoso et rubicundo, ex habitu totius corporis cachectico.

II. Vt *forma* et tumoris *natura* indagetur. Quam diu malum formam scirrhi prae se fert, exstirpatio multo laetiorem promittit exitum, quam vbi jam in-

[1]) Vir carcinomate margini labii inferioris inhaerente neque magno ambitu gaudente affectus, cujus vero tota superficies labii interna nodulis magnitudine grani milii multis occupata erat, exstirpationem a me desideravit. Precibus illius invite obsecutus, totum carcinoma vllo sine residuo resecavi, vulnus brevi consolidatum sed mensibus vix decem prolapsis vlcus faciei deterrimae recrudescit, totum occupans labium, ex quo luculenter elucet, in glandulis illis minimis contagium fuisse disseminatum.

dolem carcinomatis induerit, in quo caſu virus carcinomatoſum facilius reſorberi et vlterius mitti poteſt. Carcinoma ſuperficiale ſubito ſe expandens et totum labium occupans neque minus carcinoma in baſi ſcirrhoſa reſidens, cujus vero ſuperficies, vti in verrucis, ſiſſa et disrupta, maligni ſere ſemper eſt ingenii. Ex frequentiori et vrente in vlcere dolore, ad partes ſerpente adjacentes, nec minus rheumatico aegrotos ſaepius invadente, propagationem virus ad glandulas vicinas imminentem ſuſpicari poteris.

III. Vt mali *diuturnitas* ſpectetur. Quo recentius eſt, eo majorem fauſti exitus ſpem alere poſſumus; quo vero diuturnius, eo veroſimilius, virus vlterius eſſe propagatum. Quod vero praeceptum ſine omni reſtrictione valere nequit, cum quandoque cancri occurrunt inveterati, qui proſpero eventu et contra recentiores, qui fortuna adverſa exſtirpata ſunt [1].

IV. Denique vt *aetatis* et *conſtitutionis* aegroti ratio habeatur. Cujus vires ſimulac aetate aut dyscraſia humorum vlla fractae ſint, vix exitus laetus poteſt ſperari. Cum vero functiones ejus illaeſae inveniuntur, vires febre non labefactae, major eventus proſperi ſpes chirurgo arridet. Omnino vero negari nequit, quod jam plures obſervaverunt, exſtirpationem interdum infauſtis auſpiciis inſtitutam feliciter conceſſam et contra bonis auſpiciis inchoatam eventum infelicem eſſe ſequutum.

§. 11.

Cum ſcirrhus et cancer, vti jam ſupra demonſtratum eſt, in degeneratione glandulae affectae et, ſi ſcirrhus in carcinoma tranſierit, in humorum in glandula ſecretorum decompoſitione conſiſtat, quo fit, vt potentiae externae nimis praevalide agant et pars adfecta ab illis magis magisque aſſimiletur et abripiatur, atque cum proceſſum organico-chemicum, a quo iſta degeneratio pendet, plane ignoremus neque actioni iſti chemicae fines conſtituere, aut illam prorſus tollere poſſimus; vix fieri poteſt, vt aut partis ſcirrhoſae, in qua degeneratio incipit, reſolutio perfici, aut multo minus partis cancroſae, in qua plenariam degenerationem invenimus, functio reſtitui queat. Vnica igitur ratio, de-

1) Carcinoma, quod jam annos ſex et vltra duraverat, felici ſucceſſu viro reſecavi.

generationem in parte ſcirrhoſa et cancroſa radicitus auferendi atque ita progreſſus actionis chemicae, a qua aberratio orta fuit, terminandi, conſiſtit in parte glanduloſa, in qua ſcirrhus aut cancer reſidet, penitus deſtruenda aut exſtirpanda. Rem vero ſolummodo ita tractare poteris, quum proceſſus organico-chemicus, a quo degeneratio ſcirrhoſa et concroſa profecta eſt, ſola in parte, a qua exiit, haereat. Qui vero proceſſus ſimulatque ad organa vicina primo adfectis ſimilia jam tranſiverit et chirurgus perſuaſus ſit, glandulas vicinas ſolas eſſe comprehenſas, glandulae adfectae proxime adjacentes ſimul vt deſtruantur neceſſum eſt; ſi vero glandulae plures et remotiores aut etiam alia organa non glanduloſa adfectae occurrant, ex quo patet, morbum non amplius localem eſſe, in partibus adſectis ſingulis deſtruendis nulla ſalus, vti in lue venerea in aboliendo vno vlcere auxilium non paratum. Cum res ita ſe habent, remedia indicata eſſent, quae adfectionem morboſam per plura variae indolis organa diſperſam eadem ratione, qua lues venerea mercurialibus exſtinguitur, auferre valerent. Cujus vero generis remedia ad ſcirrhum aut cancrum debellandum hucusque nondum ſunt cognita. Quare malum, eo deductum, aut immedicabile judicandum; aut remedia naturae et genio mali tam rebellis adaptata invenienda. Multa quidem remedia tentata ſunt, ſed quod valde dolendum, ſine eventu proſpero. In rebus deſperatis Celso ſuaſore remedium anceps tentandum. Itaque in tali cancri ſtadio vſum arſenici internum pluribus ex cauſis, de quibus infra ſermo erit, valde commendabile puto. Me quidem minime fugit, arſenicum contra cancrum a pluribus medicis jam commendatum et etiam tentatum fuiſſe. Nihil vero certi ex omnibus tentaminibus iſto medicamine inſtitutis prodiit, quod etiam aliter contingere non potuit, quum plurimi ad vſum arſenici tum demum refugerent, quando, tota medicaminum farragine in vſum ducta vires corporis omnes exhauſtae et proſtratae erant, quo factum eſt, vt plures aegrotorum, in quibus a medicis arſenicum adhibitum fuit, maturius e medio ſublati ſint, quam ſine arſenici vſu factum eſſet.

His expoſitis *cura* ſcirrhi et cancri labii duplici modo poteſt perſici:

I. Deſtructione et exſtirpatione partis affectae.

II. Vſu medicamentorum interne et externe applicatorum.

§. 12.

I. *De destructione et exstirpatione partis cancrose adfectae.*

Ad fines degenerationi in scirrho et cancro procedenti imponendos, in exstirpatione partis scirrhosae et cancrosae tutissimam et in plurimis casibus vnicam invenimus medelam. Exstirpatio vero tum demum sub prosperi eventus spe instituatur, dum chirurgus persuasus est, scirrhum et cancrum in solo tantum labio inferiori sedem habere, aut miasmate carcinomatoso vlterius propagato partes scirrho aut labii cancro primario vicinas simul esse exstirpandas. Ablatio igitur eo tutius succedet, quo maturius instituitur, cum incertum est, quam diu cancer naturam morbi localis retineat. Quandoque enim citius, quandoque ocyus propagatur, quod a constitutione aegroti, ab ejus genere vitae, nec minus a variis potentiis nocivis pendet. Sic propagatio mali refrigeratione, privatione ciborum, deperditione sanguinis animique affectibus aut injuriis externis, frictione, pressione etc. non raro acceleratur.

§. 13.

Exstirpatio vero ipsa vario modo suscipi potest:

1. *Caustici* ope. Generatim vero caustica indicata sunt, vbi carcinoma sub forma vlceris superficialis extat neque nimium attigit ambitum, prae ceteris commendabilia, quando pars adfecta in latere labii versus genas sita est, vbi usus cultri minus adaptatus. Equidem etiam in carcinomate in basi scirrhosa residente applicatur, neque vero massa scirrhosa gaudeat nimia crassitudine et duritie. Itaque in scirrho et cancro majoris voluminis neque minus in cancro fungoso, qualis tab. fig. I. pictus videndus est, non suppeditat. Caustici enim adminiculo omnia, quae abnormi vi vitali in vlcere nata sunt, destruenda, vlcus cancrosum immutandum in vlcus purum. Causticum ergo omnes partes morbosas vsque ad vlceris fundum penetret necesse est, nisi aegrotus in morbum recidere debeat.

§. 14.

Varia caustica contra scirrhum et cancrum labii aboliendum in vsum ducta sunt:

a) ferrum candens modo prodeſt, vbi carcinoma, partem tantum minorem et quidem ſuperficialem occupans, vnica applicatione exſtingui poteſt. Majoris vero momenti ejusdem vſus eſt, quum poſt exſtirpationem, cultri ope inſtitutam, locus quidam ſuſpectus, qui auxilium cultri non admittit, in decurſu ſanationis vlceris detegatur.

b) Alia quidem medicamenta cauſtica, vti Onopordon, ſedum verniculare et alia laudata ſunt ad cancrum labii debellandum, vix vero credo, vlcera, in quibus iſta medicamina adhibita ſunt, naturae fuiſſe cancroſae. Eorum vis nimis exigua aeſtimanda, quam quod vlcus vere cancroſum exſtinguere valuiſſent.

c) Efficaciſſimum ab antiquioribus jam temporibus auxilium cauſtica ex arſenico parata contra cancrum protulerunt. Quae vero non vi cauſtica ſolum operari, ſed vim etiam virus cancroſum immutantem et normalem partis adfectae functionem reſtaurantem exſerere mihi videntur, quod inde prodit, quod arſenico ſatis diluto et iterata vice adhibito vlcus cancroſum non raro ſanetur. Medicaminum ex arſenico confectorum variisque formis in vſum ductorum praecipua haec ſunt:

α) Arſenico ſ. q. aquae ſoluto vlcus lavatur aut linteum carptum eo imbutum carcinomati applicatur. Qua quidem ratione LE FEBURE[1]) noviſſimis vero temporibus FLEISCHMANN et alii vſi ſunt. Arſenicum ſolutum praeſertim conducit in vlceribus cancroſis in partibus valde ſenſilibus obviis, vbi ab arſenico, alia et fortiori forma adhibito, ſymptomata nociva et periculoſa metuenda ſunt. Ceterum ſolutione arſenicali quotidie bis aut pluries applicata continuatur, donec vlcus deterſum et ad conſolidationem pronum ſit.

β) PLUNKETI remedium, a GUY ſaepius adhibitum, conſtat ex arſenico, ſulphure, cotulae foliis et ranunculo ſylveſtri[2]).

γ) Prae ceteris remedium Cosmicum[3]), quamplurimis probatum expe-

---

[1]) Vid. ej. lib. *Reméde eprouvé pour guerir radicalement le Cancer.* Paris 1775.

[2]) Vid. RICHTERI *chirurgiſche Bibliothek* T. V. p. 132. et Tom. VIII. p. 76.

[3]) Formula remedii cosmici haec eſt: ℞. Cinnaberis factit. drachmas duas, Cineris ſolearum

rimentis, laudandum est. Fuerunt quidem alii, qui illud remedium summae quidem omnino esse efficaciae in vlceribus in facie saepius obviis herpeticis et aliis, carcinomatis naturam mentientibus, minime vero in carcinomate ipso contenderent [1]). Huic sententiae accedere non possum. Concedo quidem, remedium saepius in vlceribus faciei nomen cancri haudquaquam vero ejus naturam prae se ferentibus adhibitum esse, e quo vero non sequitur, in cancro labii nunquam profecisse. Plurimae enim observationes de ejus eximia in carcinomatibus genuinis efficacia extant, quibus, si opus esset, egomet ipse plures adjungere possem. Remedium Cosmicum justo tempore et ratione administratum eadem, qua cultrum, ratione effectum producere oportet, immo in nonnullis casibus cultro proferendum puto, cum caustico arsenicali omnia, quae corrupta sunt non solum destruantur, sed secretio ipsa in parte affecta perversa alteretur et virus cancrosum ipsum, quod certe mihi probabile, decomponatur; quod exstirpatione cultri ope minime perficitur. Simulatque vero chirurgus finem istum attingere velit, necesse est, vt virus carcinomatosum solae parti, in qua se exserit, inhaereat neque minus vt carcinoma ipsum ita comparatum sit, vt remedium causticum vsque ad fundum vlceris penetrare possit, et omne morbosum diruat. Qua re effectus caustici in eo carcinomate, in quo massa cancrosa nimis profunda est et crassa, cui penetrandae causticum invalidum, minime sufficit. Itaque remedium Cosmi in carcinomate mammae, experientia duce, parum efficaciae praebet [2]).

Ceterum remedium Cosmicum administrationi arsenici sub forma so-

---

vstar. grana octo, sanguinis Draconis grana duodecim, Arsenici albi grana quadraginta. M. F. P. subtil. D.

[1]) Hanc sententiam novissimis temporibus protulit Mursinna, vir multis ex nominibus praesertim ob eximiam rebus in chirurgicis dexteritatem aestimandus. Vid. ej. *Journal für Chirurgie* etc. Vol. I. fasc. 3. p. 440.

[2]) Hoc vero praeceptum non sine restrictione valet. Nuper admodum remedium cosmicum felici successu administravi in carcinomate mammae recidivo, non quidem magni ambitus, tamen vero satis profundo. Remedium in sufficiente quantitate et crassitie vlceri impositum omne corruptum penetravit et destruxit, quo factum est, vt paucis intra diebus vlcus consolidatum sit.

lutionis externae magnopere eſt proferenda, quoniam effectus arſenici in pulvere cosmico multo fortior et certior. Remedio cosmico vlceri illinito major humorum affluxus oritur, quibus arſenicum in eo contentum ſenſim ſenſimque ſolvitur, quo fit, vt multo magis et etiam profundius per maſſam cancroſum penetret eamque deſtruat, quod arſenico jam ante applicationem ſoluto non fit, cujus vis in ſuperficie tantum vlceris peragitur. Rem ita ſe habere, ex eo patet, quod aegrotus non ſtatim poſt applicationem medicaminis ſed ſecunda demum die et ſequentibus dolorem ſentiat vehementiorem.

Applicatio vero remedii ſic inſtituitur: Carcinomatis, lintei carpti ope exſiccati, ſuperficies non ſolum, ſed etiam ejus margines remedio ſufficiente aquae quantitate in formam pultis ſpiſſioris redacto, ſubſidio penecilli e crinibus confecti, ſatis largiter illinitur. Partes vero vlceris vicinas, ne cauſtico corrodantur, emplaſtro perforato tuearis, neceſſe eſt. Vlcus ipſum medicamento illinitum linamentis carptis obtegitur. Si fortaſſe in ſingulis vlceris locis medicamentum abſtergeretur, ſtatim denuo iſta loca eodem ſunt inducenda.

Symptomata, applicationem medicamenti cosmici ſequentia tum ex discrimine partis, cui cancer inhaeret, tum ex indole carcinomatis nec minus ex ejusdem magnitudine et ambitu ſunt diverſa. In cancro labii inferioris aliquo ambitu gaudente et in ejus ſuperficie reſidente, ob eximiam papillarum nervearum copiam, mox poſt illinitionem medicaminis dolores inſignes naſcuntur, ad cancrum vero, cujus maſſa majus volumen habet, dolor gravior paululum tardius accedit, ſecunda vero die admodum augetur et die tertia aut quarta ſummum faſtigium attingit. In aegro, ſenſili praedito conſtitutione, totam faciem tumidam, oedematoſam atque rubore eryſipelatode non raro ad partem capitis comatam diffuſo inductam, nec minus febrem vrgentem plerumque delirio junctam, interdum convulſiones, deglutitionem impeditam et alia ſymptomata ſpaſtica reperimus. Quinta vero die omnia ſymptomata et ipſe dolor mitigata ſunt. In carcinomate minoris ambitus, nec minus in aegris temperamento torpido praeditis, ſymptomata omnia multo minus gravia obſervantur; attamen dolor modicus cum faciei tumore accedit. Omnia ſymptomata fere ſemper vſu opii, camphorae interno et pulvinaribus herbis aromaticis repletis externe impoſitis leniuntur et diſſipantur.

Vlcus cancrofum crufta fufca et nitente obducitur, quae novem, feptemdecim, viginti intra dies a partibus fanis folvi folet, vti partes fphacelo correptae a partibus vi vitali praeditis feparantur. Viribus vero naturae folis feparatio perficitur, et quam folertiffime providendum eft, ne ruditer abftracta aut avulfa efchara pars fana offendatur, ex quo facile nova virus propagatio ad partes incolumes nafci poteft. Quod maximam in partem feparatum atque fingulis modo fibris adhaefum eft, facile forfice poteft abfcindi. Simulatque omne corruptum folutum eft, fundus vlceris granulationibus carneis fe obtegere incipit. Si vero loca fingula dura aut decoloria obfervantur, medicamentum iterata vice vt imponatur neceffum eft. Vulnus linamentis carptis aut ficcis aut vnguento digeftivo, Balfamo locatelli, vnguento et plaga ipfa brevi cicatrice obducitur.

δ) Justamondi[1]) vnguentum ex arfenici granis quinque, laudani pur. granis decem, Cerati drachma confectum, panno linteo tenuiter illinitum et iterata vice impofitum. Idem etiam alia mixtura, ex arfenico et fulphure conftante, ad mitigandum, in vlceribus cancrofis obium, foetorem abominabilem vfus eft.

ε) Aliud Vnguentum contra cancrum ex arfenici, florum fulphuris, in drachma Aceti deftillat. Vnguenti alb. āā vnciam j. Arnemann[2]) praedicat.

ζ) Hargens[3]) multo minori dofi arfenicum externe adhibuit in vlceribus cancrofis nimia fenfibilitate praeditis: ℞. Arfenici albi grana quatuor, Butyr. rec. non falit. drachmas fex, Cer. alb. drachm. duas, exact. m. f. Vnguent.

η) Harles[4]) vero, vbi ingens adfit vlceris fenfibilitas dolorque, multumque fimul feri ichorofi continuo exfudet, hoc vnguento vfus eft: ℞. Arfenici

---

[1]) Justamonds an account of the method purfued in the treatment of cancrous and fcirrhous diforders and other induration. London 1780.

[2]) Arnemanni *praktifche Arzneymittellehre.* Vol. 2. *Göttingen* 1795. p. 145.

[3]) Vid. Hufelands *Journal der praktifchen Heilkunde.* Tom. IX. fafc. II. p. 148.

[4]) Harles de Arfenici vfu in medicina. Norimbergae 1811. p. 272.

ſenici alb. grana ſex ad decem, opii puri grana duodecim ad viginti, Calcis Zinci drachmam dimidiam, Butyr. rec. vnciam vnam, Cerae flavae liquef. drachmam vnam et dimid., longa triturat. miſc. exact. f. Vnguent. Hujus vnguenti partem circiter ſextam qualibet vice cancri ſuperficiei diligenter et aequali ſtrato illinire, coriique fruſto operire Harles jubet. Neque vero quotidie, ſed ſingulis tantum ternis quaternisve diebus repetatur vnguenti vſus.

ϑ) Quandoque arſenico externe adhibito extracta vegetabilia mundificantia, balſamica vel leniter adſtringentia et ſiccantia admiſceri poſſunt, vti Althof eximio cum ſucceſſu praeſertim in tumoribus fungoſis ſequenti modo fecit: ℞. Arſenici albi grana tria, ſolv. in Aquae ſtillatit. drachm. tribus, adm. Extracti Cicutae, Extr. chinae off., Extr. Saturn. āā Unc. dimidiam. M. D. pr. vſu externo. Hac mixtura excreſcentia fungoſa ter quaterque quotidie illineatur.

In poſterioribus caſibus (δ. ε. ζ. η. ϑ.) arſenicum, tam exigua doſi adhibitum, non tanquam cauſticum, ſed potius vt remedium, virus cancroſum alterans, vim ſuam exſerit. Itaque iterata vice applicetur et per longum temporis ſpatium continuetur, neceſſe eſt.

§. 15.

II. Exſtirpatio *cultri* ope indicata eſt:

1) Quando malum ſub forma ſcirrhi aut cancri occulti exſtat. In hoc caſu a cauſtico vix quidquam ſperandum, quoniam vitio penetrando et deſtruendo impar eſt.

2) In cancro aperto notabili baſi ſcirrhoſa reſidente, ad quam enecandam cauſticum haudquaquam aptum.

3) Quando carcinoma totum labium a ſuperficie externa vsque ad internam inquinavit, ita vt pars ipſa labii rubra a vitio adfecta ſit. In hocce caſu cauſticum ad excidium partis corruptae minime ſufficit, quo, ſi etiam ſufficeret, totum tamen labium deſtrueretur, et deperditio partis foedaque deformitas oriretur.

4) Quando malum ſub forma tumoris grandioris a labio dependentis ſe oſtendit.

§. 16.

In exſtirpando cultri ope cancro a chirurgo admodum ſpectandum eſt:

1) Vt nihil corrupti aut vitioſi remaneat. Neque enim ſolum, quae exulcerata, calloſa et indurata, ſed etiam quae decoloria aut alio modo ſuſpecta ſunt, auferantur. Itaque jam ante operationem diligentiſſimo examine ſuperficies, et externa et interna, indaganda eſt. Multo ſalutarius eſt paulo majorem, quam opus eſt, partem abſcindere, quam cuiquam parcere, ne aegrotus in periculum recrudescentis mali incidat. Non raro infauſtus exſciſſionis eventus in eo quaerendus, quod chirurgus non ſatis accurate in vitioſo abſcindendo peregerit.

2) Vt exſciſſio tempeſtivo tempore ſuſcipiatur. Longe facilius ſuccedet in tumore adhuc clauſo, quam jam exulcerato. Incertior eſt eventus, cum cancer totum jam labium infeſtinavit aut ad genas ſe extendit. Immedicabile certe cultri ſubſidio carcinoma judicandum, vbi gingiva decolor, varicibus nigricantibus obſeſſa, aut fortaſſe exulcerata et maxilla ipſa adfecta, nec non glandulae vicinae tumidae et induratae ſunt. In caſu poſteriori exſciſſionem nonnulli inſtituerunt, et intumeſcentia glandularum vicinarum poſt ablationem cancroſi diſparuit. Quo vero in caſu tumores glanduloſi vicini modo conſenſuales fuerunt, neque propagatione virus orti. Quodſi accidit, tumor glandularum vicinarum neque notabilis neque valde durus eſt. Simulatque aliqua glandula vicina tumida et indurata, corpus ceteroquin ſanum neque alia res adverſa adeſt, exſciſſio carcinomatis inſtitui poteſt, ſed neceſſe eſt, vt glandulae vicinae induratae ſimul auferantur.

§. 17.

Exſtirpatio vero ipſa ex indole cancri, ejusdemque ſede, gradu et ambitu vario modo perficitur.

1) Quando morbus formam ſcirrhi prae ſe fert, et tumor ad marginem labii

haerefcit mobilis, vti in quacunque alia parte, enucleatur, in quo providendum, ne quidquam corrupti remaneat: fumma diligentia omnes radices evellendae funt. Hac encheirefi labium jacturam non facit. Quae vero methodus in tumore parvo neque nimis profunde penetrante, reliqua parte labii incolumi, modo congruit.

2) Quod fi morbus jam in carcinoma degeneratus minorem majoremve labii partem occupet, omne corruptum binis incifionibus, ad latera tumoris aequalibus verfus mentum in angulum ex ambitu vitiofi plus minus acutum coëuntibus includatur. Cum labia facillime protrahuntur, plus quam dodrans eorum exfcindi poteft, et tamen reunio orarum plagae fuccedet.

§. 18.

Incifiones quam optime ope fcalpelli perficiuntur, in hac operatione forfici longe praeferendi. Forfice enim fere femper vulnus vexatur. Contufio vero eo major erit, quo fortius partes abfcindendae repugnant. In adultis praefertim in maribus, vtpote in quibus cancer labii multo frequentior, propter barbam cutis valde folida non nifi compreffione forti forficis ope folvi poteft. In infantibus tenera cutis forfici multo minus repugnat, qua ex ratione in operatione labii leporini apud infantes inftituenda forficem, in cancro labii fcalpellum praeferendum puto. Ad incifiones facilitandas easque rite aequales reddendas, labium fub lamella feu charta glutinata inter labium et gingivam interpofita rite tendatur primoque in vno tum altero latere tam oblique infcindatur, quam pro ambitu et latitudine opus eft. Binae infcifiones accurate ejusdem longitudinis effe et in angulum coire debent. Haemorrhagia ex arteriis coronariis nata nunquam ligatura mihi opprimenda fuit. Aut fponte aut oris vulneris ad invicem adductis et compreffis femper fedata eft. Ligatura arteriarum reunioni vulneris obftaret. Quamvis in labio perfcindendo cuti omni modo parcendum fit, multo tamen majoris momenti eft, ne quidquam corrupti aut fuspecti remaneat, ex quo cancer facile refurgeret. Qua ex caufa, carcinomate cum angulo oris ipfo cohaerente, fectione transverfa verfus genas directa, angulus oris dilatetur, vt culter ad incifionem verfus inferius perficiendam, qua cum incifione ab altero latere includatur, admoveri queat.

§. 19.

Vulneris orae ſuturae intortae poſt operationem labii leporini vſitatae ope optime reuniuntur. Pro longitudine hiatus aut binae aut ternae acus trajiciuntur. In acubus transmittendis reſpiciatur, vt eae non per cutem ſolum, ſed potius per totum labium trajiciantur, quod ſi negligitur, aut labia vulneris acu facile disrumpuntur, aut in ſuperficie labii interiori non conglutinantur. Ceterum acus, praeſertim majore labii parte exſciſſa, ſufficiente de margine vulneris diſtantia ſaltem trium linearum, perducantur. In adducendis vulneris oris animadvertendum eſt, vt hae in ſuprema vulneris parte, nempe rubra, quam exactiſſime connectantur. Sutura nodoſa ad conjungendas plagae oras a nonnullis commendata minus quam ſutura circumflexa adaptata eſt. Illa vero quandoque vtaris, vbi acubus trajectis labia vulneris aut in prolabio aut in angulo inferiori non ſatis firmiter comprehenduntur. Multo etiam minus conjunctio faſciae quam dicunt reunientis ope ſuccedit.

Vulneris labiis ſuturae circumflexae ſubſidio connexis vix alio remedio, reunionem ſuſtentante, opus eſt. Plurimis in caſibus, quos tractavi, neque emplaſtra, neque faſcias applicavi niſi cum orae plagae in interſtitiis inter acus trajectas non ſatis coaptatae mihi viderentur, aut cum major labii pars exſcindi deberet. In illo inde caſu interſtitia nonnullis emplaſtri adhaeſivi ſtriis obtegenda, in hoc faſciam ad prolongandas et protrudendas genas applicandam putavi.

Acus ante ſextum diem plerumque non educantur. Quas maturius aut tardius amovere rariſſime conducit. In illo caſu nondum vacillant, ideoque iis eductis aegroto absque neceſſitate dolor movetur; in hoc loca, in quibus acus repoſitae fuerunt, ſuppuratione nimis protracta deformantur et, quod etiam pejus, lacerantur atque cicatrice foeda obducuntur. Acubus juſto tempore emiſſis, conglutinatio orarum vulneris ſtriarum emplaſtri adhaeſivi quarumdam et faſciae reunientis ope ſuſtentatur et facilitatur. Loca acubus afflicta, ſi fortaſſe nimis diuturne ſuppurant, balſamo peruviano aut balſamo commendatoris aut alio illinantur.

Conjunctione vulneris labiorum rite peracta, cicatrix vix notabilis neque vlla deformitas remanet. Haec igitur methodus, quantum res concedit, omni-

bus aliis anteponenda. Conglutinationem orarum vulneris etiam tum ſuccedere, quando labium in maximam partem abſciſſum fuerit, pluribus obſervationibus edoctus ſum, e quibus ſequentes, vt puto memoratu dignas, adjicio.

§. 20.

Medio in labio et quidem in ejusdem margine viri quinquagenarii ſine cauſa cognita, tumor ab initio parvulus, durus, ſatis ſubito creſcens, denique exulceratus et in tumorem fungoſum et dolorificum immutatus natus erat, qui intra annum et dimidium eum ambitum idque volumen adſumſerat, qualem in tabula adjecta Fig. I. depictum videmus. Tumor naturam cancri fungoſi prorſus induerat, cujus ſuperficies multis poris, e quibus ichor tenuis, acris, vrens, foetidiſſimus et fuſci coloris tranſſudabat, obducta. In labii margine tumor ſenſim auctus ſe ita expanderat, vt non ab vno oris angulo ad alterum ſolum diffunderetur, ſed etiam aliquot lineas ambos oris angulos excurreret, ita vt ſumma tumoris latitudo a-b duos pollices et decem lineas, minor amplitudo c-d totidem pollices et lineas quinque, ſumma vero altitudo e f pollicem et dimidium, maxima denique craſſities pollicem et lineas quatuor in ſuprema parte, cui carcinoma labii adhaerebat, minima vero craſſities in margine tumoris inferiori, qua cum labio non inſidebat, quinque lineas aequaret. Ceterum ſuperficies carcinomatis ſuperabat ejusdem baſin, cum tumor in toto ſuo ambitu labio non inhaereret, vti Fig. II. monſtrat, quae ſuperficiem carcinomatis interiorem, quacum modo in partem labio inſidebat, adumbrat.

In vtroque igitur latere nec minus in margine inferiori ſpecilli ope ſubter tumore intrare eundemque attollere poteram. Qua in exploratione detegebatur, labium in oris angulo ſiniſtro amplitudine linearum quatuor atque in dextro linearum fere trium adhuc incolume eſſe. Cum ex ſolertiſſimo examine prodiret, virum malo iſto adflictum ceteroquin valetudine ſatis proſpera gaudere, glandulas vicinas non tumidas, gingivam in maxilla inferiori integram et coloris vegeti eſſe, ſpes mihi adfulſit, ope binarum inciſionum in angulum coëuntium non ſolum carcinoma me ablaturum, ſed etiam aegrotum absque deformitate ſalvum eſſe ſervaturum. Quod ſic peregi.

Peripheria carcinomatis, ſpecilli ope elevati, ſplenio oblongo circumdata, carcinoma ipſum, tum ad terminos corrupti exacte cognoſcendas, tum ad locum,

cui culter admoveri poſſit, procreandum, de labio abduci juſſi. Tunc in lamina e charta glutinoſa confecta et oblonga, inter gingivam et labium inferius immiſſa, labio ab vno latere a miniſtro et ab altero latere a me ipſo tenſo, inciſio obliqua deſuper ad inferius in parte labii ſana et quidem primo in ſiniſtro latere perſecta eſt; id quod poſtmodum in latere dextro feci, ita, vt ambae inciſiones in talem angulum, qualem Fig. II. a b c adumbratum conſpicimus, coirent. Adſpectu hiatus binis ſectionibus ſuborti, negare non poſſum, me terrore percuſſum eſſe, dubitantem, fore, vt reunio vulneris orarum ſuccedat. Vix enim quidquam de labio ſupererat. Sanguis ab vtroque latere ex arteriis coronariis largiter proſiluit. Genis a miniſtro ambabus manubus a tergo protruſis et oris vulneris a me ipſo quam axactiſſime coaptatis, tres acus ad praecepta ſupra expoſita trajeci, circa quas fila linea et cerata lege artis circumducta ſunt. Sanguifluxus ſtatim contactu vulneris labiorum ceſſavit. Tum vero ad evitandam rupturam vulnerum acubus natorum, ob nimiam tenſionem labii valde metuendam, tum ad cutem magis magisque attrahendam, faſciam, emplaſtro inductam et a me in labio leporino commendatam [1]), nuchae impoſui et extrema ejus in duas partes diviſa et ſuper vulnere decuſſata, attraxi. Os ita coarctatum fuit, vt prioribus diebus cibi et potus non niſi ope cochlearis minoris ingeri poſſent. In dies vero os magis dilatatum eſt. Aegrotus quidem dolorem tenſivum ſenſit neque vero febris nec aliud ſymtoma notabile ſubſecuta eſt. Sexto die elapſo acus abſtuli. Oris vulneribus ſatis firmiter conglutinatis emplaſtra et inſuper faſciam reunientem ad ſuſtentandam et promovendam conjunctionem per aliquot dies applicui. In abitu viri, die vigeſimo primo inſequenti, vulnus prorſus cicatrice vix conſpicua obductum fuit. Labium quidem ejusdem inferius paululum juſto adſtrictius maxillae inferiori innixum, ſed os ita dilatatum erat, vt labium inferius illo tempore pollicem et quadrantem amplum eſſet. Eſus et mandicatio absque vllo obſtaculo procederunt. Pluribus menſibus praeterlapſis aegrotum denuo videre mihi contigit. Os ita amplificatum fuit, vt labii jacturam vix animadvertas.

§. 21.

Alteram obſervationem, pluribus ex nominibus, vti certe credo, memo-

---

[1]) Vid. libr.: *Anleitung zum chirurgiſchen Verbande* etc. p. 185.

ratu non indignam adjiciendam putavi, e qua item intelligitur, labium magnam fubftantiae fuae jacturam facere poffe et tamen conjunctionem vulneris feliciter fuccedere.

Mercenarius quidam ex oppido B. quadraginta novem annos natus, menfibus abhinc novem a tumore labii inferioris fatis prope ab angulo oris dextro infeftatus eft. Nodus in dies ad magnitudinem juglandis auctus, dolorem acerbum, lancinantem et vrentem movit. A ruftico quodam, chirurgiam faciente, varias jam res chirurgicas peffimas molito, inductus concefferat, vt nodus exfcinderetur. Medicafter vero exfciffionem tumoris novaculae ope anno millefimo feptingentefimo nonagefimo octavo menfe Januario perfecit, ita vt vulnus labii pollicem et dimidium dehifceret. Labia vulneris ter ope acus et fili linei confuere tentavit, fed femper vulneris labia mox poft futuram factam difrupta et lacerata funt. Tandem per oram vulneris finiftram filum robuftius f. funiculum traduxit, ejusdemque extremum circa aurem dextram devincire ftuduit, quod, vti exfpectandum erat, iterum fucceffu caruit. Qui igitur cum nihil amplius fciret, quomodo vulneris labia reuniret, aegrotum cum refponfo dimifit, vulnus fponte fanatum iri. Aeger miferabilis orationi medicaftri etiam nunc confidens, per plures menfes fanationem vulneris exfpectavit. Tandem fpe dejectus, labiis vulneris etiam magis diductis, faliva perpetuo effluente, deglutitione liquidorum aut impedita aut non nifi capite ad latus finiftrum inclinato poffibili, me confulturus adiit. Hiatus labii inferioris non triangularis, fed femirotundus et tantae magnitudinis fuit, vt unciali (thalero) magno vix repleretur. Incifio lateris dextri in angulo oris ipfo inceperat, ita, vt in hoc latere de labio nihil reftaret. Margo hiatus inferior cum gingiva coaluerat et in toto marginis vulneris ambitu caro enata, cutis vero retracta fuit.

Malum igitur ipfum tanquam labium leporinum acquifitum confiderandum, eademque ratione tractandum nobis vifum eft. A. d. XI Maji ejusdem anni operationem fic inftitui: Primum labium a gingiva diffolvi. Deinde ad margines ipfas refecandas me accinxi. Quarum vero dextram, cum neque fcalpelli, neque forficis ope refcindere poffem, dum nihil anguli oris dextri promineret, in eo loco, quo angulus oris olim fuerat, genam tres quatuorve lineas in directione transverfa infcindere coactus fum. Quo facto forficis curvatae adjumento oram hiatus dextram refcindere tentavi, quod vero nullo modo

propter solidiorem labii indolem successit. In lamina igitur e charta firma confecta, inter labium et gingivam subjecta, oram fissurae dextram resecavi. Quod sit argumento, cultrum in aetate provectioribus forfici longe esse praeferendum. Oram hiatus sinistram eodem modo eodemque cultro abscidi. In oris vero hiatus resecandis provide curavi, vt binae sectiones quam exactissime in angulum coirent. Cum vero crura trianguli lateralia satis longa essent, tres acus per oras vulneris trajiciendas putavi, quas filis lineis cera obductis solito more circumvolvi. Conjunctio et conglutinatio vulneris labiorum eximie successit, quamvis labium propter jacturam ejus notabilem admodum tenderetur. Vt vero raptura vulneris orarum evitaretur, ope fasciae emplastro obductae et supra jam memoratae genas antrorsum propellere studui.

Aeger bene se habuit, nullumque aliud incommodum accusavit, quam quod tensionem quandam molestam sentiret. Triduo quidem febricula accessit, quae vero non nisi per aliquot horas duravit, et sudore miti finita est. Die sexto praeterlapso deligatione ablata acus eduxi. Labia vulneris egregie conglutinata et conjuncta fuerunt, non nisi ista loca, in quibus acus sitae fuerunt, et praesertim inferius, suppuraverunt. Vulnere rite pure purgato denuo strias emplastri adhaesivi et insuper fasciam reunientem applicui. In deligatione sequenti pus in dies diminutum, et sanatio intra dies duodecim peracta est. Omnis deformitas abfuit, angulus oris dexter bene formatus. Pluries et etiam nuper mihi contigit videre virum narrantem, se semper bene habuisse.

§. 22.

3) In carcinomate non partem labii solum, sed etiam genas occupante exstirpatio scalpelli ope etiam commendata est. Quo in casu ante omnia angulus oris in directione transversa eaque amplitudine, qua pro mali extensione opus sit, primo inscindatur. Tum vero omni corrupto inscissionibus binis, in angulum acutum coëuntibus incluso, vulneris labia, quantumcunque res concedat, suturae intortae ope reuniantur. Nisi vero in tali casu carcinoma basin nimis scirrhosam habet, applicatio remedii cosmici cultro omnino praeferenda est.

§. 23.

4) Si vero totum labium ab vno oris angulo vsque ad alterum et imprimis ejus

ejus ſuperficies interna carcinomate inquinata ſit, nihil reſtat, quam vt chirurgus omne corruptum inciſione arcuata auferat, ſpes vero reunionis abeſt. Labia vulneris ſplenio, ſpiritu vini diluto aut aqua ſaturnina imbuto obtegantur. Sanguifluxus ex arteriis coronariis ſpiritui vini impoſito plerumque cedit, quod niſi fiat, arteriae majores deligandae ſint. Si vero cultri ſubſidio omne morboſum auferri nequeat, reſidua pars inquinata vel etiam ſuſpecta ferro candente tangenda ſit, aut medicamen cauſticum, ei deſtruendae par, adhibendum. Hac vero methodo foeda deformitas reſtat, dentes obtegi nequeunt, ſalivae effluxus, manducatio, deglutitio et loquela plus minusve impeditae remanebunt. Vulnus quidem ſatis ſubito quandoque conſolidatur, remanente vero nonnunquam parte parva madida et decolori, quae applicationem aut remedii cosmici aut cultri poſcit. Nonnulli quidem ad deformitatem minuendam faſciam reunientem, qua genae antrorſum propellerentur, adhiberi praeceperunt, dubito autem, fore, vt faſcia in hoc caſu quidquam efficiatur. Haec igitur methodus quantumcunque res concedit ob varia incommoda inprimis vero ob foedam deformitatem omittenda et aliis poſtponenda eſt.

§. 24.

Sequelae operationis variae ſunt:

1) Labiis vulneris conjunctis et conſolidatis homo per totam vitam incolumis evadit.

2) Vulnere cicatrice obducto poſt menſes annosve morbus recrudeſcit et quidem vario modo. Plerumque aegroti aliquantiſper dolorem vrentem in cicatrice ſentiunt, brevi tunc in eadem indurationem quandam animadvertentes, ſucceſſive excoriatam et poſtea in vlcus immutatam, quod naturam cancri induit. Interdum vlceri aperiundo dolores dentium intolerabiles praeeunt. Nonnunquam quidem cicatrix non recrudeſcit, glandulae vero aut ſublinguales aut ſubmaxillares intumeſcunt et quidem ad magnitudinem notabilem, quibus in decurſu mali varia incommoda, deglutitio impedita, reſpiratio difficilis et poſtremo febris lenta accedunt, quae aegrotum ſenſim ſenſimque conſumit.

3) Vulneris quidem oris conjunctis pars vero cicatricis ſemper humida remanet, quae non coaleſcit, quodcunque chirurgus agat. Poſtremo in

vlcus cancrofum tranfit, quod quandoque medicamini cosmico cedit, quandoque vero et contra hoc remedium rebelle invenitur.

4) Aliquando in fuperficie labii interiori eo loco, vbi orae vulneris coiverunt aut etiam in loco paulo remotiori vulnus denuo dehifcit, quo vlcus oritur, quod brevi iterum naturam carcinomatis adfumit.

Quandoque malum renafcitur certis potentiis nocivis e. g. preffione, percuffione, fricando et attactu dentis prominentis etc., interdum vero fine caufa nota.

Nonnunquam apotherapia, conftitutioni aegroti in vniverfum, genio vero reproductionis, fecretionis fpeciatim in cute adaptata, nec minus diaeta blanda et in carcinomate magnam faniei copiam profundente, vlceribus artificialibus in loco vicino aut jam ante aut poft operationem excitatis et diu poft exfciffionem fervatis, impediri poteft, quo minus morbus recrudefcat.

§. 25.

II. *De vfu medicamentorum interne et externe applicandorum.*

Sicut plurima medicamina interna et externa ad debellandum cancrum in univerfum laudata funt; ita etiam medicamenta non defuerunt, quae contra cancrum labii interne et externe commendata funt. In quibus vero cafibus cancer labii medicamentis internis et externis fanari poffit, ex fequentibus apparebit:

1) Ante omnia diligentiffimo examine indagandum eft, num caufa quaedam cognita ad cancri generationem quidquam contulerit; vti lues venerea, fcrophulae, fcorbutus, arthritis, exanthemata fuppreffa, perverfa cutis fecretio etc. Si res ita fe habet, remedia genio horum morborum adornata pro conftitutione fubjecti adminiftrentur, neceffe eft. Experientia enim docuit, cancrum interdum vfu mercurialium, in aliis cafibus vfu cicutae, digitalis purpureae, belladonnae etc. fanatum effe. Quandoque veró morbi dicti non vt momenta caufalia accufandi, fed potius ceu diathefes, quae vno eodemque tempore cum cancro adfunt, exiftimandi funt, quae eundem alunt, ejusque exftirpationem impediunt. Hoc in cafu morbi ifti omnino, fi fieri poteft, removendi funt. Quodfi vero his remotis, cancer immutabilis remaneat, exftirpatio, conftitutione ceteroquin fana, fufcipi poteft, quae non raro fuccedit.

2) Quando carcinoma longe progreſſum et tam late propagatum eſt, vt pro morbo locali haudquaquam judicandum ſit; tum remedia localia ad malum debellandum minime ſufficiunt, vtpote exſtirpatio cultri et cauſtici adjumento, ſed potius remedia, interne et externe ſimul adhibenda, et procreationi miasmatis cancroſi compeſcendae et prorſus amovendae paria requiruntur. Remedia vero interna ea vi et virtute gaudere debent, vt, in totum ſyſtema lymphaticum et glanduloſum praecipue agentia, aut decompoſitionem aut ſaltem alterationem miasmatis efficiant. Remedia externa, in carcinomate ipſo collocata, corruptum et morboſum deſtruant, quod vi vitali, remediis internis aucta, non ſemper fieri poteſt. Sequentibus igitur in caſibus in carcinomate labii ſanando remedia interna et externa indicata mihi viſa ſunt:

a) quando exſtirpatio opportuno tempore non ſuſcepta et malum nimis diuturne ſibi relictum fuit, ita, vt virus cancroſum non ſolo in labio reſideat, ſed etiam ad glandulas vicinas tranſierit, e. gr. quando glandulae ſublinguales et ſubmaxillares aut etiam glandulae in genis aut in collo ſitae tumidae et induratae ſunt.

b) Quando, carcinomate per cultrum aut cauſticum exſtirpato, morbus recrudeſcit atque ſigna, virus vltra locum affectum propagatum eſſe, ſe manifeſtant. Sane caſus occurrunt, vbi ferrum aut cauſticum non ea ratione et curâ, qua par eſt, adhibitum fuit v. c. vbi cultro non omne corruptum vel etiam ſuſpectum ablatum, aut vbi cauſticum non ſatis profunde in locum adfectum penetravit neque omne morboſum deſtruxit, ſed potius ſeminium morbi remanſit. In hoc caſu iteratus cultri aut cauſtici vſus etiam nunc prodeſſe poteſt.

c) Quando carcinoma eum ambitum attigit, vt chirurgus neque cultrum neque cauſticum ob gravia ſymptomata metuenda admovere audeat, v. c. cum non labium totum ſolum ab vno ad alterum angulum et ad mentum inquinatum, ſed etiam in maximam genae partem extenſum ſit.

d) Quando aeger ferrum et cauſticum recuſat.

§. 26.

Multa *remedia interna* ad finem obtinendum laudata et adhibita ſunt:

1) Mercurialia, inprimis mercurius dulcis et ſublimatus. Huncce MARRYAT[1]) hac ratione applicatum valde laudat: ℞ Mercur. ſublimat. corroſivi grana decem, ſpiritus ſalis guttas decem, ſolv. in Naphtha nitri vnc. j. M. D. S. matutino et veſpertino tempore guttae viginti ſumautur. Externe paululo mercurii ſublimati vlceri inſperſo vnguentum ex pice liquida cum calomela mixtum imponatur. Praeterea mercurialia in cancro auferendo ab AKENSIDE, GOOCH et aliis maximopere praedicata ſunt.

2) Narcotica v. c. radix et herba belladonnae, herba cicutae, digitalis purpur. aconiti, aqua Lauro - Ceraſi etc. Belladonnam in ſcirrho prae caeteris efficacem eſſe plures teſtati ſunt. Radicis belladonnae grana tria ad ſex pro doſi, herbae vero ejusdem medicaminis grana quinque ad decem, extracti denique gr. vnum ad quatuor ſumantur. Cicuta in ſcirrho et cancro potiſſimum a STOERK, deinde a LETTSOM, QUARIN etc. multis laudibus elata, ab aliis vero ejus efficacia denegata eſt v. c. a SCHMUCKER, DE HAEN etc. Herbae cicutae grana tria ad decem, extracti vero ex herba parati granum vnum ad grana tria porrigantur. Ex herba cicutae fomenta confecta vlceri imponuntur. Omnis cicutae efficacia minime negari poteſt, dolores ea mitigantur et ſuppuratio melior redditur, quod vero ad ſanationem mali plenariam minime ſufficit. Maximam efficaciam tum cicuta tum digitalis purpurea pr. doſi granorum duorum ad quinque praebet, vbi diatheſis ſcrophuloſa adeſt.

3) Succus recenter expreſſus *Onopordi acanthii*[2]) multis abhinc annis in labii cancro in vſum ductus eſt interne ad cochleare cibarium ſumtus, externe linamenta carpta eodem impraegnata vlceri impoſita. Recentioribus temporibus A RICHTER admodum laudatus.

Ex remediis contra cancrum, modo externe adhibitis, haec ſunt praecipua:

1) *Sedum vermiculare* cum flore luteo multis probatum eſt. Herba hujus medicaminis ad pulverem contuſa vlcus conſpergatur; ſuccus recenter expreſſus eodem modo applicari poteſt.

2) *Succus gaſtricus* animalium ruminantium vti in aliis vlceribus rebellibus

---

[1]) MARRYATS *Handbuch der praktiſchen Arzneykunſt. Leipzig* 1793.

[2]) Vid. GOELICKE diſſ. de onopordo carcinomatis averrunco Francof. ad Viadr. 1739.

ſic etiam in cancroſis commendatus nec ſine fruge in iisdem minoribus adhibitus.

3) *Pix liquida* inprimis laudabilis ad mitigandos in vlceribus cancroſis dolores.

4) Cataplasma e daucis Carottae paratum multum adfert ad vlcus puriſicandum, odoremque ſaniei corrigendum, nec non ad levandos dolores, neutiquam vero ad vlcus radicitus ſanandum.

5) Spiritus Salis ammoniaci cauſticus ſufficiente aquae aut decocti chinae quantitate dilutus a Martinet[1]) ſummis laudibus elatus eſt. Van Wy ſpiritum ſalis ammoniaci cauſticum cum melle roſarum mixtum in cancro labii fauſto eventu expertus eſt.

6) Bernhardt[2]) ſpiritum nitri ita adhibuit, vt ſpiritui tantum aquae adfunderet, ne vllus acidi ſapor ſupereſſet.

7) Carbo pulveriſatus vlceri inſperſus a Beddoes et aliis, nuperrime a Rust[3]) ad mitigandos dolores commendatus hac praeſcriptione. ℞. Vnguenti de ſtyrace, pulveris carbonum ligni tiliae alcoholiſat. āā unciam j., Camphor. myrrhae āā drachmam vnam vel duas, olei terebinthin. q. ſ. vt fiat unguentum.

§. 27.

Minime quidem negare velim, vnum alterumve horum medicaminum in ſingulis ſcirrhi et cancri caſibus vim aliquam exſeruiſſe, quamvis contendere poſſum, me de omnibus his medicamentis, iterata vice adhibitis et ſatis diu continuatis praecipuam vtilitatem, dum cancer naturam vlceris induerat, non obſervaſſe. Itaque admodum optabile eſt, vt nobis remedium innoteſcat, quod carcinoma tutius et ſecurius compeſcere valeat, quam remediis hucusque notis factum eſt. Arſenicum igitur, vti jam ſupra dictum eſt, vi et efficacia, miasma cancroſum decomponendi aut immutandi, ſimulatque virus ad plures glandulas propagatum ſit, pollere putamus. Vt quaeque calx metallica, ita etiam Arſenicum vim praecipue in ſyſtema vaſorum et glandularum abſorbentium

---

1) Vid. *Sammlungen auserleſener Abhandlungen zum Gebr. f. pr. Ärzte.* Vol. 6.

2) Vid. ej. *chemiſche Verſuche und Erfahrungen.*

3) Vid. *Helkologie oder über die Natur, Erkenntniſs und Heilung der Geſchwüre* 1811. Vol. II. p. 123.

et fecernentium exferere mihi videtur. Arfenici vero effectus multo vehementiores et penetrabiliores funt, quam aliarum calcium metallicarum, ideoque vi pollet, pertinaciffimum omnium morborum in fyftemate glandulari obviorum, vtpote cancrum, compefcendi illamque actionem organico - chemicam, a qua cancer profectus eft, tollendi. Non ignoro, minime novum et inauditum effe, arfenici virtutes in cancro laudare[1]). Nam me non fugit, illud quidem remedium in antiquioribus et recentioribus temporibus a permultis externe adhibitum, fed modo a paucis interne tentatum fuiffe, vti a LE FEBURE[2]), JUSTAMOND[3]), ADAIR[4]), et nuperrime a RUST[5]). Tanta vero funt, quae non folum propofita in re medica, fed etiam in fingulis cafibus adhibita funt, e quibus vero nihil certi prodiit. Sic etiam de vfu arfenici praefertim interno multum difputatum eft. Plurimi enim fuerunt, qui hoc remedium in cancro plane repudiaverunt et illi effectus nocivos attribuerunt, vt THILENIUS[6]), PYL[7]), PEYRILHE[8]) et alii. Operae igitur pretium eft, ad illud denuo redire. Itaque artis peritos invitandos effe putamus, hoc remedium in cancro, contra omnia alia remedia hucusque cognita, quando propagatus et diffeminatum eft, rebelli, accurate et provide experiri. Duobus abhinc annis de vi et virtute Arfenici in cancro fanando pluribus in cafibus periculum feci. Ex obfervatione in fine adjecta, vt puto, prodibit, efficaciam in carcinomate debellando non parvi aeftimandam effe. Dubitatio, arfenicum, fortiffimum venenum, minime in materia medica admittendum effe, nullius momenti amplius effe poteft. Si hoc argumentum valeret, medicamina efficaciffima releganda effent. Arfenicum autem multos ofores et adverfarios habuiffe, facile explicari poteft. Plurimi enim defideraverunt, vt illud in iis cafibus opem ferat, in quibus omne au-

---

1) Prae ceteris fummis laudibus tollendus eft HARLES, qui in peculiari libri: de vfu Arfenici in medicina. Norimberg. 1811. vires arfenici in morbis diverfis, ea doctrina, qua pollere folet, expofuit.

2) Vid. ej. lib.: Remède eprouvé pour guerir radicalement le cancer. Paris 1775.

3) Vid. ej. libr. jam fupra cit. et: *Auserlefene Abhandl. für pr. Ärzte* T. XII. p. 434.

4) Vid. DUNCAN's medical Commentaries T. IX.

5) *Helkologie* etc. T. II. p. 100.

6) Vid. RICHTERI *Chirurg. Bibliothek* Tom. V. p. 538.

7) *Neues Magazin für die gerichtl. Arzneywiffenfchaft.* V. I.

8) Differt. acad. fur le Cancer etc. Paris 1773.

xilium vanum et irritum eſt, vt in cachexia completa, in proſtratione et exhauſtione virium nimia etc. Quemadmodum mercurius, remedium contra luem veneream ſpecificum cognitum, non omnes ſyphilide adfectos ſanat, ita arſenicum etiam non omnibus carcinomate inquinatis medebitur. Accedit, vt plures medici recentiores eo perperam et in doſi nimis larga vſi ſint. Egomet ipſe vidi, arſenicum contra carcinoma mammae doſibus immenſis ab aliis adhibitum non ſolum nullos, ſed potius nocivos effectus protuliſſe. Luculenter vero apparuit, effectus nocivos a doſibus nimis largis ſubortas eſſe. Num arſenicum carcinomati mammae debellando par ſit, mihi non videtur, ſed multo magis mihi fit credibile, arſenicum nonniſi viribus ad carcinoma in glandulis lymphaticis et ſubcutaneis obuium compeſcendum pollere. Experimenta de hac re ſatis diu continuata rem dijudicabunt. Quod ad me attinet, arſenico non niſi in cancro labii, narium et faciei vſus ſum. Occaſionem vero datam, hoc remedium in cancro vteri tam frequenti experiundi non omittam.

§. 28.

Arſenicum ex ſupra dictis in cancro labii et faciei indicatum exiſtimo, quando malum non amplius locale ſuſpicamur, ideoque ab exſtirpatione nihil ſperari poteſt. Si vero arſenicum in cancro vt proſit volumus, opus eſt:

1) Vt vires aegroti ita comparatae ſint, vt conſtitutio hominis remedium, tali efficacia praeditum, poſſit perferre. Febris igitur lenta, praecipue vero omnes colliquationes abſint. Attamen vero ſolertiſſime inquirendum eſt, num forte febris non niſi ſymptoma ichoris reſorpti ſit, quo in caſu arſenicum non contraindicatum eſt.

2) Ne cancer cum lue venerea aut ſcrophulis, ſcorbuto etc. complicatus ſit, quod ſi accidit, morbi iſti antea remediis adaptatis, quantum res concedit, removendi ſint.

3) Vis reproductiua ne nimis diminuta ſit, habitus igitur cachecticus abſit.

4) Sub vſu arſenici interno vſus externus non negligatur. Adminiſtratione enim externa omne morboſum et corruptum deſtrui, interna vero cauſa morbi ipſa, e qua carcinoma natum, aboliri debet. Vtraque remedium adhibendi methodus viciſſim ſe tueatur neceſſum eſt.

5) Ab initio arſenicum doſi refracta porrigatur, quae modo ſenſim augeatur. In definienda tamen arſenici doſi reſpicienda eſt conſtitutio corporis in vni-

verſum, tum vero ſingulorum organorum praeſertim digeſtioni inſervientium conditio, nec minus ferendi ejus facultas, in variis hominibus longe diverſa. Quo irritabilior aegroti conſtitutio, eo cautior in ſtabilienda arſenici doſi ſit medicus. A plurima hominum parte arſenicum perfertur in doſi partis grani decimae octavae vſque ad ſedecimam. Temporis decurſu medicus ad majores doſes caute aſcendere poteſt ad partem grani decimam quartam aut duodecimam aut decimam.

6) Vſus arſenici per ſatis longum temporis ſpatium continuatur. Praecepta in adminiſtrando arſenico fere eadem, quae in vſu mercurii in lue venerea refractaria ſequimur. Effectus hujus remedii ſalutares quandoque ſatis mature ſe manifeſtant, ſed modo tardius augentur, ita, vt non raro plures menſes ad ſanationem plenariam requirantur.

7) In porrigendo arſenico imprimis virium vitalium ratio habenda eſt, ideoque per alia remedia congrua arſenici efficacia ſuſtentetur. Plerumque arſenicum organis digeſtioni inſervientibus aliquam infert moleſtiam, quod elucet ex appetitu languido, diminuto aut perdito. Quo in caſu juxta arſenicum medicamina amara, aromatica, vt Cortices aurantiorum, Quaſſia, China in vſum ducantur, vt organa digeſtionis excitentur earumque functio reſtituatur. In ſubjectis inſigni irritabilitate praeditis, admodum ſalutare eſt arſenico laudanum jungere, ſimulatque vero ſymptomata nociva ſe manifeſtant vtpote vomituritio, vomitus, anorexia et dyſpepſia etc., doſis diminuatur aut vſus arſenici per aliquot dies omittatur. Interdum frugi eſt, remedium alvo ciendae interponere.

8) Vt vis arſenici corroſiva, quantum res concedit, mitigetur recentioribus temporibus alcalina cum arſenico mixta adminiſtrata ſunt. Brera nimirum arſenico cali carbonicum, hujus vero loco Harles ſodam carbonicam, adjunxit hac ratione: ℞. Arſenici alb. drachmam dimidiam, Aquae comm. ſtillaticiae Uncias ſex. M. digerantur vaſe vitreo clauſo in balneo arenae juſti caloris ope per horas ſex, tum adde Sodae carbonicae purae drachmam dimidiam antea ſolutae in Aquae Cinamomi ſimpl. Unciis duabus, M. digerantur denuo per aliquot horas in loco temperato. Hac ſolutione bis terve quotidie ad guttas 8 — 10 — 15 vtimur.

Dantur etiam aliae praeſcriptiones et modi, arſenicum in corpus ingerendi. Solutionem vero arſenicalem aliis formulis, vti pilulis, pulveri etc. longe proferendam atque multo tutiorem puto.

9) Ante omnia in vſu arſenici *victus* ratio habenda eſt. In vniverſum ab aegroto in victu modus ſervetur. Tum omnia esculenta et potulenta, quae organis digeſtioni inſervientibus moleſtiam poſſunt adferre, diligenter evitanda ſunt. Victus animalis magis conducit, quam vegetabilis. Juscula e carne elixa, caro aſſata, lac etc. nec minus e vegetabilibus mucilaginoſa et gelatinoſa, vti oryza, ſago, ſalep, hordeum decorticatum etc. prae ceteris commendabilia. Praeſertim vero omnia acida, ne vis arſenici corroſiva acuatur, ex profeſſo fugienda ſunt.

§. 29.

Ex pluribus obſervationibus cum arſenico in cancro tractando a me inſtitutis, tantum vnam, ne opuſculum fines transgrediatur, adjiciendam putavi, quae, ni fallor, efficaciam arſenici in cancro labii ſanando luculenter demonſtrabit.

Vir quidam, quadraginta annos natus, caupo et lanius, conſtitutione ſatis robuſta praeditus, valetudine ſemper proſpera gaviſus, nullo hucusque vexatus morbo, menſe Majo anni milleſimi octingenteſimi ſeptimi, ſine cauſa cognita, in margine labii inferioris nodulum magnitudinis grani milii, quatuor fere lineas ab angulo oris dextro remotum, coloris ſubrubicundi intra ſex ſeptimanas ad magnitudinem piſi auctum, duriusculum et lividum, minime dolorificum ſenſit. Verſus finem Junii ejusdem anni nodulo ad magnitudinem fabae ſurrecto, a chirurgo quodam, naturam mali haudquaquam cognoſcente, cataplasma e melle et farina confectum imponere juſſus eſt. Triduo vix elapſo ſuperficies excoriata et poſtremo fiſſura tumoris, ad ſuperficiem labii externam deſcendens, orta eſt. Deinde fiſſura cruſta fuſca, poſt aliquot dies reſoluta, ſemper vero regenerata, obtecta eſt.

Variis remediis ſine fruge adhibitis tumor exulceratus ſenſimque auctus et vſque ad angulum oris extenſus a. cIↃIↃCCCIX. menſe Junio a chirurgo quodam ita abſciſſus eſt, vt terna vice intra triduum exſtirpationem ſuſciperet, cum poſt quamque exſciſſionem noduli duri obſervarentur. Quotiescunque culter admotus fuit, vulnus, ſolutione cauſtica lavatum, aegroto dolorem acerbiſſimum movit. Septimanis quatuor praeterlapſis, vulnus tandem ſanatum eſt. Per ſpatium trimeſtre aegrotus bene valuit. Ineunte vero menſe Octobri aegrotus in ſuperficie labii interna ope linguae tumorem parvum, brevi ad magnitudinem nucis avellanae auctum, nec minus paulo poſt in ſuperficie labii exteriori conſpicuum animadvertit. Denique tumor, dolore vrente et pungente orto, ver-

ſus finem ejusdem anni tres lineas a parte labii rubra remotus in eodem loco, quo fiſſura antea fuerat, apertus eſt. Ex ruptura materies ſpiſſior, miliaria, fere glareoſa exiit. Ab hoc tempore, vlceratione in dies aucta, vlcus indolem malignam induit, latius ſemper ſe extendens vſque ad oris angulum, ſaniem tenuem, acrem fundens. Menſe Januario a. cIↃIↃCCCX. poſt pilulas, a vetula quadam ei ordinatas, ſine dubio e draſticis purgantibus paratas, quindecies vomuit et tricies immani cum dolore et ſubſequente abdominis inflatione alvum exoneravit, quo obſtructio alvi per tredecim dies et iſchuria per quinque dies continuata, dolores artuum inferiorum graves et tanta virium proſtratio cum delirio ſequuti ſunt, vt ad corpus reficiendum ſex hebdomadibus opus haberet. Vlcus labii ab angulo oris vſque fere ad mentum et ad genam dextram propagatum erat. In eo loco, quo originem duxerat, labium ad longitudinem pollicis et quadrantis penitus deſtructum et laceratum fuit, ita, vt hiatus ſubortus eſſet. Margines hujus rimae excreſcentiis nodoſis inprimis in vicinia anguli oris obſeſſae, inverſae, inaequales ac quaſi corroſae et lividae. In medio genae dextrae tumor notabilis, latus vlceris dextrum circumdans et praeterea induratio per totam genam dextram diffuſa detegenda erat. Aeger dolore vrente, lancinante, ſaepius ſenſu formicationis alterante cum ſenſatione ac ſi acus candentes per vlcus trajicerentur, vexatus eſt. Sanies acris, ſanguinolenta, foetoreque ſpecifico intolerabilis effluxit. Ceterum vlcus tam dolorificum fuit, vt tactum leniſſimum non perferret. Saliva continuo e rima profluit, atque maxilla inferior vix moveri potuit. Eſculenta fluida et potulenta nonniſi capite ad latus ſiniſtrum inclinato, et quidem modo membratim haurire potuit, quod niſi obſervaret, omnia per os refluxerunt. Appetitus depravatus, vires diminutae et proſtratae, corpus emaciatum. Glandula ſubmaxillaris lateris dextri valde tumida et indurata.

Exeunte Majo a. cIↃIↃCCCX. me conſultum venit. E permultis cancris, quos, in variis corporis partibus obvios obſervare mihi contigit, vix ullus fuit, qui talem aſpectum horrendum praebuiſſet. Hoc malum naturae cancroſae fuiſſe vix quiſpiam dubitabit. Sive mali ortum, ſive ejus decurſum, ſive phaenomena vlceris praeſentia reſpicias, ex omnibus apparebit, quod malum iſtud carcinoma fuerit, quod equidem non amplius labio ſoli haerebat, ſed cujus virus jam reſorptum et ad glandulas vicinas translatum fuit. Ingenue confiteor, me ne minima quidem ſpe aegroti reſtituendi ſuſtentatum fuiſſe. Spes hujus carcinomatis aut cultri aut cauſtici ope exſtirpandi vana fuiſſet. Cum aeger mi-

ſerrimus me ſuppliciter rogaret, vt omnia, ſi vspiam fieri poſſet, tentarem, quaecunque ad reſtitutionem ipſius conferri poſſent, mihi in mentem venit, in hoc caſu arſenico interne et externe vti, quod me neutiquam poenituit. Eventus enim exſpectationem meam longe ſuperavit. Nam ſperaveram, fore, vt quidem vſu arſenici carcinoma in melius mutaretur, nunquam vero putaveram, vlcus radicitus arſenico ſanatum iri.

Cum vero aegrotus a Jena ſatis longinque habitaret, curam ejus medico aegroto vicino committendam putavi. Arſenicum vero ſequenti modo praeſcripſi: interne ſolutionis antipyreticae ex praeſcriptione Brerae ſupra memorata aegro quotidie ter ſex guttas vſque ad octo ſumeret, et quotidie ad guttam vnam doſin augeret, juſſi. Externe carcinoma ſequenti ſolutione: ℞. Arſenici albi gr. ij. ſolv. in ▽ ſtillatit. Unc. v. bis lavari, et hoc vnguentum: ℞. Vnguent. Pomat. vnciam j. ☿ Cosmici ſcrupulum j. M. D. excreſcentiis carneis imponi praecepi. Ceterum omnia praecepta de adminiſtratione arſenici interna et externa, de victus ratione, de regimine etc. neceſſaria cum medico communicavi. Cum doſis ad guttas ſedecim aucta eſſet, aeger calorem auctum atque ſuavitatem quandam per totum corpus diffuſam ſenſit. Cum vero doſis vlterius et quidem ad guttas viginti quatuor augeretur, debilitas notabilis aegrotum invaſit, ita vt ad doſin guttarum ſedecim, atque poſtea etiam ad minorem redire coactus eſſet. Diebus viginti elapſis e litteris a medico ad me datis compertus ſum, quod malum in melius conſpicuo immutatum ſe praeberet; nimirum induratio genae et tumor diminutus, excreſcentiae in vlcere minores, foetor ſaniei, ſenſibilitas ideoque dolores imminuti ſe oſtenderunt. Ex vlceris excreſcentiis, inprimis in ſuperficie labii interiori ſitis, ſaepius ſanguis cum emolumento profluit. Excreſcentiae ipſae in continuato arſenici vſu et interno et externo in dies decreſcebant, margines vero vlceris planiores et aequaliores. Vires ſenſim ſenſimque auctae, appetitus ciborum reverſus, et in vniverſum omnia meliora ſe monſtrarunt, ita vt exeunte Septembri color labii et vlceris lividus diſparuerit, margines hiatus carne ſana obductae, hiatusque ipſe labii multo minor melioriſque indolis eſſet. Habitus corporis externus multo laetior, aeger ipſe ſpei plenus fuit. Per autumnum et hiemem vſus arſenici, doſi vero ad guttas octo diminuta, quandoque per aliquod dies interruptus, uſque ad ver a. CIƆIƆCCCXI continuatus eſt. Ineunte menſe Majo medicus hiſce verbis mihi ſcripſit: „Carcinoma labii aegroti noſtri ita imminutum eſt, vt jam ſeptimanis abhinc aliquot ſine tegumento labii in conſpectu hominum verſari queat. Etſi tumor

in gena dextra et induratio glandulae ſubmaxillaris admodum diminutus eſt, tamen aegrotus de intumeſcentia harum partium continuata, caeteroquin ſine vlla moleſtia et dolore, pertimeſcit, ne morbus recrudeſcat. Doſin guttarum octo ſolutionis arſenici ſuperare illi non licuit. Ceterum valetudine proſpera gaudet, omniaque, quae ei obſunt, alacritate peragit." — Itaque iſtas partes induratas, vt magis magisque reſolverentur, ſolutione ex arſenico albo parata ter pro die lavare juſſi, quo factum eſt, vt tumores pedetentim diminuerentur, ita, vt, cum aegrotum exeunte Junio viderem, vix vlla nodulorum veſtigia detegi potuiſſent. Vlcus tam egregie conſolidatum fuit, vt locus prope angulum oris dextrum, vbi hiatus carcinomate ſubortus fuerat, paulum depreſſior conſpiceretur. Aegrotum cum praeſcripto dimiſi, vt per aliquot hebdomades arſenico vti pergeret. Serius compertus ſum, quod omnes glandularum indurationes penitus diſparuiſſent et aeger bene ſe haberet. Itaque carcinoma intra menſes quatuordecim ſanatum eſt.

Ex morbi hiſtoria hic tradita luculenter patet, quod aegrotus carcinomate comprehenſus ſolo arſenici vſu ſanatus fuerit. Nullo enim remedio alio, a quo effectus ſalutares derivare potes, aeger vſus eſt. Itaque haec hiſtoria mea ex ſententia pro documento efficaciae arſenici eximiae in cancro omnino cenſenda eſt. Arſenicum interne et externe ſimul adhibui. Vſus quidem externus adminiſtrationem arſenici internam ſine dubio adjuvavit et in vlcere ipſo mutationes ſalutares protulit. Attamen vero in hoc carcinomate ſanato maxima efficacia in vſu arſenici interno, vti mihi videtur, quaerenda eſt, cum omnia ſymptomata valetudinis adverſae, vti proſtratio virium, habitus cachecticus, appetitus imminutus etc. poſt adminiſtrationem arſenici ſenſim ablata ſunt. Glandulae tumidae vſui remedii interno diutiſſime reluctatae ſunt, quod inde profectum eſt, vt in illis glandulis tumidis virus carcinomatoſum praecipue reſideret, quod vi arſenici modo pedetentim exſtinctum eſt. Itaque ſpatio temporis ſatis longo ad ſanationem cancri plenariam opus habes. Alia, quae adhuc conſideranda et perpendenda nobis eſſent, ex induſtria omittimus. Nobis ſufficit, demonſtraviſſe, in arſenico rite adhibito contra cancrum jam vlterius in corpore propagatum auxilium tutum paratum eſſe.

Fig: I.

Fig: II.

